

29 Panssarivaunut museoissa

Äänitteen kesto: 38 min

Litterointimerkinnät

Kysyjä	Lauri Haavisto
Vastaaja	Esa Muikku
sa-	sana jää kesken
(sana)	epävarmasti kuultu jakso puheessa tai epävarmasti tunnistettu puhuja
(-)	sana, josta ei ole saatu selvää
(--)	useampia sanoja, joista ei ole saatu selvää
, . ? :	kieliopin mukainen välimerkki tai alle 10 sekunnin tauko puheessa

[musiikkia]

Kuuntelet Maanpuolustuskorkeakoulun Sotataidon ytimessä -podcastia. Jaksoissa sotataidon asiantuntijat keskustelevat ajankohtaisista yhteiskuntaan ja sen turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Lauri Haavisto: Tervetuloa kuuntelemaan Sotataidon ytimessä -podcastia. Ja tänään olemme puhumassa täällä panssarivaunuista. Minä olen Lauri Haavisto Sotamuseon näyttelypäällikkö. Sotamuseohan on osa Maanpuolustuskorkeakoulua ja Puolustusvoimia. Ja täällä on vieraanani sitten Esa Muikku panssarivaunuasiantuntijana. Hän on tehnyt pitkän uran teollisuudessa ja Puolustusvoimissa ja Panssarikillassa ja Panssarimuseosäätiossä. Tervetuloa Esa mukaan.

Esa Muikku: Kiitoksia.

Lauri Haavisto: Ja tänään puhumme siitä, miten museoissa säilytetään panssarivaunuja ja miksi niitä säilytetään museoissa. Ja puhumme siitä näistä teemoista ja vähän käymme myös Vickers-vaunujen historiaa lävitse, ja sitä, että mitä nyt sitten loppupeleissä kerromme näistä panssarivaunuista täällä museoissa.

Miten noin, kun ajatellaan, että miksi panssarivaunuja säilytetään museoissa, niin miten Esa sinä näkisit mikä on se syy, miksi panssarivaunuja säilytetään ja esitetään museoissa?

Esa Muikku: Panssarivaunut on tietysti sotavälineitä, ja sitä kautta ne ilmentää sotaa, sodankäyntiä, panssarijoukkoja, taistelutapahtumia. Eli niillä tuodaan esille ei yksinomaan sitä tekniikkaa, miten panssarivaunut toimii tai miten ne on rakennettu, vaan myöskin sitä tapahtumahistoriaa, joka siihen liittyy tietysti. Kuinka niitä käytetään ja tuota mitä niillä on saatu aikaseksi esi-isiemme aikana silloin, kun

puhutaan vanhoista panssarivaunuista, siis näistä sotasankaripanssarivaunuista. Paljonhan tietysti on vaunuja, jotka on niin sanotusti rauhanajan käytössäkin pelkästään ollut.

Lauri Haavisto: Kyllä, että panssarivaunu on tällainen objekti esine, joka kiinnostaa paljon yleisöä. Ja se on tietysti keskeinen osa sotahistoriaa. Panssarimuseo, joka on yksi Sotamuseon yhteistyömuseoita, niin sehän hyvin laajasti tallentaa ja esittelee näitä vaunuja. Ja tietysti iso osa näistä vaunuista mitä on täällä Suomessakin esillä, niin kuuluu Sotamuseon kokoelmiin. Mutta miten panssari vaunut, kun ajattelet, että miten sinä siinä tuota noin näkisit, että mikä on kiinnostavin elementti yleisölle panssarivaunussa?

Esa Muikku: Panssarivaunut ehkä eroaa vaikkapa nyt sotilaslentokoneista siinä mielessä, että monella ihmisellä on kuitenkin läheisempi kontakti ilmailuun, mennään lentokoneella lomamatkalle tai voidaan käydä lentonäytöksissä katselemassa tai voidaan päästä jopa vaikka yleisölennätykselle. Mutta panssarivaunuissa on se kiehtova ominaisuus, että niitä tässä mielessä harvemmin niin kun ihmiset pääsee katsomaan tai kokemaan itse. Että tämä on semmoinen niin kun harvinaislaatuinen juttu ja sitä kautta varmaan se kiinnostavuus nousee siihen ja ne on mystisiä juttuja. Pikkupojat on ennen vanhaan Korkeajännityksessä nähnyt niitä, ja nyt on kaikennäköisiä videopelejä tänä päivänä missä panssarivaunuilla soditaan ja niihin voidaan ostaa ominaisuuksia ja kaikkea tämmöstä.

Että se tulee niin kun entistä populaarimmaksi tavallaan se panssarivaunuajatus, ja sitä kautta ne ehkä rupeaa kiinnostamaan myöskin ihmisiä nähdä ne ihan liveinä rautana eikä pelkästään valokuvissa tai videopeleissä tai tällä tavalla.

Lauri Haavisto: Kyllä. Jos ajattelee sotahistoriaa, niin panssarivaunuhan on tietysti keskeinen osa sotateknistä kehitystä ja sotataidon kehittämistä. Ja jos miettii, että mitä sotahistorialliset museot Suomessa ja maailmalla esittää, niin kyllähän se hyvin usein on panssarivaunut, sitten on juuri ilmailupuoli, lentokoneet, tykistö on yleensä hyvin voimakkaassa roolissa. Ja tietysti nyt esimerkiksi Sotamuseolla sukellusvene Vesikko Suomenlinnassa. Että tietyllä tavalla tämmöset tekniset välineet on aika keskeinen osa tätä sotahistorian kehitystä. Ja siinä voisi nähdä, että miksi ne myös vetoavat ihmisiin.

Esa Muikku: Kyllä. Ja sitten tietysti, jos Suomeakin ajatellaan, niin meillä kuitenkin panssarijoukkojen määrä on ollut aika vähäinen. Ja sitä kautta se on huomattavasti harvinaisempi kuin vaikka Saksassa tai jossain muualla missä niin kun panssarijoukoissa palvelleita varusmiehiä, reserviläisiä on paljon, paljon enemmän kuin Suomessa. Että Suomessa niin kun tykistö, jopa ilmavoimatkin on huomattavasti isompi joukko kokonaisuus ihmisiä kuin panssarijoukot. Ja se korostaa sitä harvinaisuutta mikä niihin vaunuihin liittyy, ja sitä kautta syntyy se uteliaisuus sitten muilla ihmisillä käydä kattomassa panssarivaunuja museossa.

Ja tokihan sitten iso osa museossa kävijöitä on myöskin niin kun semmosia, jotka tulee muistelemaan menneitä. Ja kertomaan kenties lapsilleen, että joo silloin kun minä olin sotaväessä 50-luvulla, niin silloin meillä oli tämmöset vaunut. Ja kerrotaan sitä niin kun perheen tarinaa sitten siinä eteenpäin. Että valitettavasti ne ajat on jo ohi jolloin veteraanit kertoivat niitä tarinoita museolla siitä, että tämmöisellä vaunulla tai ehkä juuri tällä vaunulla olen ollut tekemässä sitä ja tätä siellä rintamalla.

Lauri Haavisto: Kyllä. Että panssarivaunu on ihmisiin vetoava aihe. Ja tietysti niin kun puhuin, niin sotahistoriallisesti merkittävä. Ja kuitenkin suhteellisen lyhyeltä ajanjaksolta puhutaan kuitenkin vain reilusta 100 vuodesta oikeastaan, kun panssarivaunut on ollut käytössä. Että tavallaan se on ihmiskunnan historiassa hyvin uusi esine. Ja jos miettii, että panssarivaunun miehistöä ja heidän historiaansa ja miten heistä kerrotaan, niin tavallaan heidän ehkä edeltäjänsä voisi ajatella olevan haarniskoitu ritari, olis ehkä sitten lähin vastine tällä lailla mitä voisi etsiä sotahistoriallisessa mielessä. Mutta panssarivaunuille ei oikein taida löytyä ihan suoraan sotahistoriasta vastinetta ennen tätä tekniikan kehitystä.

Esa Muikku: Ei. Ja sitten tietysti, kun ajatellaan, et me puhutaan Suomen itsenäisyyden ajan panssarijoukoista, niin se rajaa jo väistämättä niin kun tämän historiallisen aikajanan siihen reiluun 100 vuoteen, joka on melkein yhtä pitkä sitten Suomen itsenäisyys, kun mitä on suomalaiset panssarijoukot. Että siinä on vaan kahden vuoden ero, että Suomi itsenäistyi 1917 ja ensimmäiset panssarivaunut tuli 1919. Että ollaan siinäkin mielessä oltu aikanaan hyvin ajan hermolla, kun on vaunuja hankittu Suomeen.

Lauri Haavisto: Kyllä, kyllä. Ja sieltä ihan alkuajoiltahan meillä onkin (Renault), (-) [06:48] et esimerkki taitaa olla tuolla Panssarimuseolla ja esillä tälläkin hetkellä yleisölle.

Miten, jos mietitään sitä, että miksi panssarivaunuja säilytetään, niin se on osa tätä sotahistorian kertomusta. Ja tietysti meillä on, se on myös siitä onnekaassa tilanteessa ollaan, että se on esine, joita on säilynyt varsin runsaasti meillä. Mutta mitä, jos mietitään näistä, että mitä vaunujen säilyttäminen vaatii siellä Panssarimuseolla, mitä kaikkea toimenpiteitä, että panssarivaunu säilyy yleisön nähtävillä?

Esa Muikku: Panssarimuseollahan on näytteillä noin kuutisenkymmentä vaunua. Ja sitten toinen suurin piirtein samankokoinen määrä vaunuja on sitten varastoituna myöskin. Eli tuota on tavallaan vähän kaksi eri asiaa keskustella, että mitä panssarivaunujen näytteille asettaminen vaatii, ja mitä vaatii sitten niiden säilyttäminen. Ja siinä miten museokalustoa esitellään, niin Panssarimuseon vaunut voidaan jakaa karkeasti kolmeen kategoriaan. Että meillä on toimintakuntoisia täydellisiä vaunuja, jotka on joko entisöity tai sitten Puolustusvoimilta museoitu toimintakuntoisena, eli ovat siinä asussa missä ovat palveluksensa päättäneet.

Sitten on semmoisia, jotka on lähestulkoon täydellisiä, mutta ei välttämättä enää ihan toimintakuntoisia. Ja sitten iso osa siellä rinteessä olevista vanhoista vaunuista, niin on sanotusti kuorikoita, me käytetään tämmöistä sanontaa vaunuista, jotka on siellä tyhjiä sisältä eli eivät pidä sisällään enää mitään tekniikkaa, vaan ovat vain päältäpäin panssarivaunun näköisiä. Ja niihin tietysti jokaiseen on sitten omanlaisensa tempot mitä tarvitsee tehdä. Ja tietysti nämä liikuntakykyiset, toimintakuntoiset vaunut, niin ne vaatii sitä jatkuvaa huolenpitoa ja korjausta sitten, jos niihin viat tulee.

Lauri Haavisto: Eli toisin sanoa, että tarvitsee periaatteessa tehdä periaatepäätös aina vaunun kohdalta, että lähdetäänkö sitä pitämään toimintakuntoisena tai voidaanko tietysti selvittää se, että voidaanko sitä pitää. Tai sitten, että päätetään, että moottorit ja muut niin saavat jäädä siihen kuntoon missä olivat, kun saapuivat museoon.

Esa Muikku: Juuri näin. Ja siinähan tietysti nykykaluston osalta, puhutaan nykykalustolla siis sitä mikä on ollut äskettäin palveluksessa ja sitten poistettu ja museoitu, niin siinä yhteydessä tietysti pyritään huolehtimaan, että olisi olemassa jonkin asteinen kyky ylläpitää sitä, et on olemassa erikoistyökaluja tai joku pieni määrä varaosia, tiivisteitä, tämmöisiä mitä kuvitellaan tarvittavan. Mutta sodan aikuisiin panssarivaunuihin varaosien saaminen on aika haastavaa tietysti, että ei Sotkan varaosia eikä Sturmin varaosia enää ihan helpolla saa. Ja sit jos niitä tarvittaisiin, niin se vaatii sitten kyllä luovuutta, tai sit sen vanhan osan korjausta sen kaltaiseksi, et se edelleenkin kelpaa sitten siihen käyttöön.

Lauri Haavisto: Kyllä. Että se vaatii aikamoista työmäärää. Miten paljon teillä on esimerkiksi henkilökuntaa? Tai tiedän, että teillä on paljon vapaaehtoistyöntekijöitä, niin millaisesta määrästä puhutaan henkilökuntaa, joka työskentelee näitten panssarivaunujen (ympärillä) [10:00]?

Esa Muikku: Panssarimuseolla on tietysti museonjohtaja hänen apunaan muita ihmisiä, jotka tekee pääsääntöisesti sitä niin kun toimistotyötä ja näyttelytyötä. Mutta sitten meillä on museomestari, joka on niin kun teknisessä mielessä ainut museon palkallinen ihminen tällä niin kun kalustopuolella. Mutta sitten meillä on semmonen vapaaehtoisryhmä, joka kulkee telatapit nimellä, ja siinä on semmoinen noin 20 ihmisen porukka, joka sitten talkoilee erikseen sovittuina ajankohtina ja pitää yllä niitä vaunuja ja käyttää niitä silloin, jos on tämmöinen tapahtuma missä niitä vaunuja täytyy liikuttaa.

Ja se työmäärä, joka siellä vuosittain tehdään, kun ne kuitenkin kerätään ne talkootunnit, niin siinä puhutaan useamman tuhannen tunnin työpanoksesta, että se vastaa ehkä semmosta noin kolmen miestyövuoden panosta minkä he tuottaa sille. Että sen verran niin kun museon resursseja tavallaan puuttuisi, jos ajatellaan sieltä niin kun palkallisen väen puolelta, mutta onneksi näitä vapaaehtoisia ja innostuneita

löytyy, joilla sitten myöskin on siinä määrin taitoa, ymmärrystä ja älyä, että osaavat toimia niitten vanhojen vaunujen kanssa myöskin. Ja siihenhän ei siihen telatappi ryhmäänkään oteta ketä tahansa, vaan siinä vähän kyllä katsotaan, että kyseisellä henkilöllä on asenne kohdillaan ja jakoavain pysyy kädessä ja niin pois päin.

Lauri Haavisto: Kyllä. Esa Muikku Panssarimuseolta, eikö tämä ole niin kun ihan maailmanlaajuisestikin aika sama tilanne Panssarimuseoissa tai vastaavissa kohteissa, että se on usein vapaaehtoistyövoiman määrä ainakin minun käsityksen mukaan aika suuri mitä he tarvitsevat tai sitten hyvin kiinteän yhteyden Puolustusvoimat.

Esa Muikku: Kyllä, joo. Mutta tietysti Panssarimuseo nyt on taloudellisilta edellytyksiltään niin kun montaa muuta museota maailmalla heikommassa asemassa. Että jos verrataan Bovingtoniin tai muihin tämmösiin kuuluisiin museoihin, niin siellä on kyllä ihan valtaisa määrä ihmisiä, oikein palkan eteen tekemässä niitä töitä. Että Suomi on köyhä maa ja siksi jää.

Lauri Haavisto: Kyllä. Mutta miten näkisit tämän, että mikä on sinun mielestä se optimitilanne, kun panssarivaunu tulee kokoelmiin, että pitäisikö se säilyttää toimintakuntoisena vai pitäisikö se jäädyttää siihen hetkeen, kun se tulee museolle?

Esa Muikku: Tässä on varmaan erinäköisiä näkökantoja. Ja tietysti resurssitkin vaikuttaa siihen jossain määrin ja myöskin se, että missä kunnossa sitä kalustoa saadaan. Mutta kyllä lähtökohta tietysti on se, että sen pitäisi olla toimivaa jo yksinomaan senkin takia, että kun sieltä varastosta välillä vaihdetaan sinne näyttelyyn vaunuja, niin niitten liikuttaminen on kyllä huomattavasti helpompaa, jos se tapahtuu omalla voimalla, eli moottori ja vaihteisto ja kaikki muut ajamiseen liittyvät laitteet toimii. Sen sijaan, että niitä ruvettaisi sitten nosturilla ja lavetilla ja muilla vehkeillä siirtelemään paikasta toiseen. Tämä on se lähtökohta, että halutaan, että ne on liikuntakykyisiä, välttämättä ei niiden asejärjestelmän tai muitten erikoislaitteiden tarvi toimia, koska meillä nyt kuitenkin ei ole ajatuksena ammuskella niillä vaunuilla siellä museolla. Mutta tämä ihan kaluston siirtelyyn liittyen, niin se on hyvä, että ne on toimintakuntoisia.

Lauri Haavisto: Kyllä. Ja tietysti teilläkin Panssarimuseolla osa vaunuistahan on sisätiloissa ja osa on sitten tässä, että onko se panssari (-) [13:35] se oikea termi puhua siellä. Mutta Panssarimuseohan on käsittäkseni perustettu 1961, ellen ole nyt ihan väärässä, sinne Hattulaan. Niin miten vaunulle tämä ulkona säilyttäminen tekeekö se sille, ei se varmasti hyvää tee millekään esineelle. Mutta miten verrattuna panssarivaunuja, joita säilytetään sisätiloissa verrattuna siihen, että säilytetään ulkotiloissa, niin minkälaisia eri tekijöitä siinä on?

Esa Muikku: Kun Panssarimuseo silloin vuonna 1961 perustettiin, niin silloin tehtiin semmonen ehkä perustavaa laatua oleva virhe. Monet niistä vaunuista jätettiin auki, ja sinne jopa kannustettiin ihmisiä kiipeämään vaunun päälle, kun siihen vaunun

viereen asennettiin rappuset, jotta ihmiset pääsi kurkistamaan sisälle. No osa ei jättänyt sitä pelkästään siihen kurkistamiseen, vaan meni myöskin sinne sisälle. Ja sieltä sitten eri näköistä tavaraa on lähtenyt muistoesineenä liikenteeseen. Ja nyt siitä on sitten kärsitty tavallaan, kun ne vaunut ei enää olekaan täydellisiä. Ja kun niitä on nyt sitten myöhemmin ruvettu pistämään tai entisöimään sitten parempaan kuntoon, niin on törmätty tähän tämmöiseen ilkevaltatekijään. Että se on semmoinen esi-isiemme aikaansaama pieni musta täplä siinä museohistoriassa, et näin on menetelty.

Mutta jos ajatellaan sitten tätä ihan ulkosäilytystä, niin kyllä vaikka se panssarivaunu on paksua rautaa ja ei se nyt niin kun ruostu siitä samalla tavalla niin kun auto. Mutta varsinkin sodan aikuisissa vehkeissä, niin teräksen ominaisuudet on semmoset, että siellä tietyissä vaunuissa me nähdään, että on halkeamia siinä panssarilevyssä sen takia, että se on kärsinyt tästä ilmaston vaikutuksista. Ja jos siellä on joku pieni särö ja sinne menee vettä ja kosteutta, ja sitten se jäätyy ja muuta vastaavaa, niin sinne tulee tämmösiä juttuja. Mutta ne on enemmän kuitenkin kosmeettisia, et ei ne nyt ole niin kun kaatunut siitä levyt pinoon, vaan kyllä ne edelleenkin näyttää panssarivaunuilta. Mutta kyllä se on ongelma.

Ja siinä mielessä tietysti tämä museon kehitystyö, joka käynnistyi -80-luvulla sillä tavalla, että on sen jälkeen saatu kaksi lämmintä näyttelyhallia, jossa on näitä ajokuntoisia vaunuja. Ja nyt viimeisimpänä ponnistuksena ne rinteessä olevat vaunutkin saatiin katettua, niin kyllä se kaikki niin kun edesauttaa niitten panssarivaunujen hyvinvointia mitkä siellä museolla on. Että vaikka ne katoksetkin suojaa vain ja ainoastaan siltä sateelta ja männyn neulasilta ja muilta, mutta se on iso apu kuitenkin verrattuna siihen, että ne olisi täysin taivasalla.

Lauri Haavisto: Kyllä. Että tämä on aina tämä ikuisuuskytymys museomateriaalin säilyttämisessä. Että Sotamuseollahan nyt on omissa näyttelyissään yksi Vickers-vaunu sisällä näyttelyssä, mistä puhutaan kohta vähän lisää. Mutta se nyrkkisääntöhän yleisön käyttäytymisestä on, että jos johonkin asiaan voi koskea, niin he koskee jossain vaiheessa siihen niin, että jos se ei ole lasivetriinin sisällä, niin yleisöhän aina välillä sitten joko tahallaan tai vahingossa koskettaa sitä. Muistan yhä lukeneeni Arto Paasilinnan Elämä lyhyt, Rytkönen pitkä -kirjan, jossa hän mm. kiipeää tässä kirjassa juuri Panssarimuseolla sinne vaunun sisälle, joten jos joku haluaa lukea sen, niin sieltä löytyy ihan sitten tämmöinen kuuluisan kirjailijan tekemä teos, ja kohtausta aiheesta.

Miten jos ajatellaan sitten vaunujen tätä ulkopintaa, eli vaunuissa olevia erilaisia tunnuksia ja merkkejä ja maalipintaa, niin pystytäänkö näitä säilyttämään näitä alkuperäisiä merkintöjä? Vai miten siinä käy sitten ajan kuluessa?

Esa Muikku: Tässäkin on taas ehkä sama kahtiajako, että vaunut, jotka museoidaan käytöstä, niin nehan pyritään säilyttämään siinä asussa myöskin niin kun merkintöjensä osalta missä he ovat tai ne ovat olleet silloin, kun ne on ollut

palveluksessa. Mutta siis vanhat vaunut on eri juttu. Niitä on jo sen takia, että ne on aikanaan päässyt niin huonoon kuntoon siellä rinteessä tai jossain muualla, jos ne on vaikka jostain ampumaradalta pelastettu ja entisöity sitten museokäyttöön, niin ne on jouduttu maalaamaan ja puuttuvia osia tekemään sinne. Että ne siinä mielessä niin kun eivät ole 100-prosenttisesti aitoa alkuperäistä metallia, siellä on uutta levyä ja uusia ruuveja ja kaikkea tämmöistä. Eli eivät ole niin kun sillä tavalla aitoja, mutta taas sitten niitten maalausten ja merkintöjen suhteen, niin ehkä Suomessa noin laajemminkin ottaen Ilmailumuseossa ja Panssarimuseossakin meillä on se hyvä tilanne, että meidän niin kun historian tutkimus on sillä tasolla, että me pidetään niissä lentokoneissa ja ihan yhtä lailla panssarivaunuissakin, niin niitten alkuperäiset tunnuksot ja se yksilöhistoriikki siten kuin se on ollut. Ei ruveta väärentämään niitä, mikä on ehkä hyvin yleistä muualla päin maailmaa, että jostain hävittäjälentokoneesta tehdään jonkun sikäläisen ässän lentokone, maalataan siihen tunnuksia.

Ajatellaan, että meillä on Suomessa kaksi Messerschmitt-hävittäjää, niin ne on juuri niillä tunnuksilla niin kun ne on. Niistä ei ole tehty Illu Juutilaisen eikä Hasse Windin koneita, vaikka se jonkun mielestä voiskin olla hieno idea, että meidän niin kun hävittäjä-ässiä kunnioitettaisi tällä tavalla. Ja ihan sama on meillä Panssarimuseossakin, että vaunuilla on se identiteetti, joka niille kuuluu, ja joka on selvitettävissä. Ja merkintöjen ja maalausten osalta pyritään niin kun esittämään jonkun tietyn aikakauden mukaisessa asussa ne vaunut.

Lauri Haavisto: Ja tässä tietysti Suomessa varmasti ollaan onnekaassa tilanteessa siinä mielessä, että meillä on hyvät arkistointijärjestelmät ja arkistot ja tiedot myös miehistöistä ja panssarivaunuista, jotka palveli näissä vaunuissa. Mutta tuohon vielä, että vaunuja saattaa siis tulla myös hyvin eri kunnossa osaksi kokoelmaa. Me puhuttiin kuorikosta tai jopa ampumaradalta tulla vaunuja. Eli siellä voi todellakin se vaihtelevuus olla hirvittävän suuri verrattuna ehkä johonkin moneen muuhun materiaaliin mitä tulee museoihin, niin ajatellaan, että rikkinäinen esine ehkä usein heitetään pois, mutta vaunujen kohdallahan on sitten mahdollisuus nähdä myös eri kunnossa olevia.

Esa Muikku: Joo, kyllä. Ja tietysti sekin, että kun harjoitusalueelta tai ampumakentiltä ollaan evakuoitu siellä maaleina olleita raatoja, niin välttämättä ne kaikki ei ole päässyt museoesineiksi sinällensä, vaan niistä on sitten otettu talteen niitä osia, mitkä on ehjiä, joita on käytetty sitten muitten vaunujen entisöimisessä. Että ne on kuitenkin arvokasta tavaraa niiltäkin osin, vaikka se jonkun mielestä saattaa näyttää pelkästään romukasalta.

Lauri Haavisto: Kyllä. Että eikö se ole sanonta, että toisen romu on toisen aarre.

Esa Muikku: Juuri näin. Ainakin museaalisesti me arvostamme niin romuja kuin täydellisessä kunnossa olevia. Sehän on esineen historia, joka tekee sen merkityksen niin kun puhuttiin tästä esimerkkien kautta.

Mainitsit tuossa äsken sen, että ihmiset koskettelee vaunuja museoissa ja se on tietysti ehkä panssarivaunujen ja miksei tietysti, vaikka kenttätykkienkin osalta semmonen, että ne on kuitenkin niin järeitä laitteita, että museoissa, niin ne on siinä ihmisten ympäri käveltävissä ja kosketeltavissa, ja avoimista luukuista sisään katsottavissa. Että ne ei ole niin kun lentokoneet tai muut, jotka on narujen takana tai joka jopa tietyt osat vitriineissä, että niihin yleisö pääsee aavistuksen lähemmäksi ja pääsee siihen niin kun tunnelmaan, että miltä siellä vaunun sisällä on näyttänyt.

Ja tässäkin yhteydessä niin meillä Panssarimuseolla on nyt tehty tällaisia uusia järjestelyjä ja teknisiä ratkaisuja, jossa vaunun vieressä on näyttö, josta voi katsoa sitten niin kun kuvaa miltä siellä vaunun sisällä näyttää. Koska muuten sinne on tietysti vaikea mennä ihan täydellisesti kurkistamaan ja ihmettelemään. Ja sillä tavalla pyritään näyttämään myöskin sitä, että miltä se vaunu sisältä näyttää ja mitkä on ollut ne miehistön toimintaolosuhteet siellä.

Ja sitten meillä on tietysti havaintovaunuja, jotka on tehty niin kun panssarivaunumiesten opetustarkoituksiin, joista on leikattu kylkeä auki tai muuta vastaavaa, jotka palvelee samaa tarkoitusta. Että niissä sitten museokävijä näkee, että mistä se vaunu on tehty, mitä se on syönyt ja miten siellä miehet istuu ja noin pois päin.

Lauri Haavisto: Kyllä. Että museoissahan me tallennetaan materiaalia, mutta ei vaan sen tallentamisen riemusta, vaan siitä juuri, että me pystymme kertomaan historiallista tarinaa nykyisille ja tuleville sukupolville. Eli se on se tarina, mitä me halutaan ja pyrimme kertomaan sitten ihmisille vaikkapa panssarisodankäynnistä.

Esa Muikku: Kyllä. Koska se on niin kuin se, et kun me ei voida niitä panssarivaunumiehistöjä säilyttää siellä museossa valitettavista syistä [naurahdus] johtuen, niin me säilytetään se panssarivaunu. Ja sitten muulla tavalla pyritään tuomaan esille se miehistön teot ja heidän roolinsa ja muut vastaavat tällaiset, koska ilman sitä miehistöä ei se vaunu ole muuta, kun muutama 10 tonnia terästä.

Lauri Haavisto: Kyllä. Ja tästä ehkä voitaisiin siirtyä seuraavaan aiheeseen, eli Sotamuseon Maneesissa Suomenlinnassa on näytteillä Vickers-vaunuja. Ja Vickersillä on aika mielenkiintoinen historia täällä Suomessa. Ja Esa Muikku Panssarimuseolta, miten Vickers-vaunut oikein hankittiin Suomeen alunperin?

Esa Muikku: Vuonna 1933 suomalaisten panssarivaunujoukkojen alennustilaa pyrittiin vähän kohentamaan ostamalla Englannista kolme kappaletta Vickers-Armstrong tehtaan vaunuja koekäyttöön. Ja niistä sitten seuloontui jatkohankintoihin niin tällainen kuuden tonnin Vickers-vaunu, joita sitten ostettiin 32 kpl vuonna 1936 tehdyllä sopimuksella Suomeen. Ja kuviteltiin, että siinä on sitten se Suomen uusi panssariase, koska siinä yhteydessä jo silloin 1930-luvun alussakin oli selkeästi nähty, että ne vuonna 1919 hankitut Renault-vaunut olivat jo

auttamattomasti vanhentuneet ja niillä ei niin kun enää sodassa oltais pärjätty millään tavalla. Ja ne vuonna 1936 ostetut vaunut olivat myöhässä, siis toimitukset olivat myöhässä. Ja niihin suunniteltujen erikseen hankittujen aseiden ja optiikankin toimitukset olivat myöhässä. Ja se johti sitten siihen, että kaiken kaikkiaan, että talvisotaan jouduttiin lähtemään vähän puutteellisella varustuksella, kun vaunuja ei edes silloin ennen sotaa niin ollut sitä koko tilattua sitä 32 vaunua.

Lauri Haavisto: Kyllä. Eikö ollut juuri näin, että tykit puuttuivat vaunuista?

Esa Muikku: Tykit puuttui, joo. Ja niitä saatiin sitten pikkuhiljaa VTT:ltä ja asennettua vaunuihin sitten silleen, että lopunperin melkein sodan viimeisinä viikkoina, niin meillä oli vasta yksi panssarivaunukomppania varusteltuna sitten täysimääräisesti niillä vehkeillä mitä niihin oli suunniteltu.

Lauri Haapala: Kyllä. Kun mietitään, et kun on puhuttu tässä nyt yleisesti panssarivaunuista ja siitä suuresta kuvasta, miten niitä on, miksi niitä esitellään, miksi niitä ja miten niitä säilytetään. Mutta tässähän puhutaan siitä kovasta ytimestä, että mitä ne sitten historiallisesti teki, ja tavallaan minkä takia niitä säilytetään. Mutta miten talvisodassahan sitten oli aika traaginen esimerkiksi suomalaisten Vickers-vaunujen osallistuminen taisteluun?

Esa Muikku: Niin oli. Tuota 26.2. tämä yksi ainokainen panssarivaunukomppania sitten päätettiin heittää tulikasteeseensa Honkaniemen aseman lähistöllä Viipurista hiukka kaakkoon päin. Ja kyseinen taistelu päättyi sitten suomalaisten joukkojen kannalta vähän huonosti, että sen komppanian vaunuista osa ei päässyt edes liikkeelle teknisten syiden johdosta tai sen takia, että polttoaineen seassa oli vettä, ja se jäättyi, kun oli talvikeli. Ja sitten niin kun sotatoimienkin osalta, niin kaikki ei mennyt ihan niin kun Strömsössä. Että tiedustelu oli puutteellinen, yhteistoiminta jalkaväen kanssa semmosta ei ollut harjoteltu, ja tulivalmistelukin meni pieleen. Ja sen takia, niin se hyökkäys niin kun kuihtui alkuunsa. Ja siinä sitten niistä vaunuista viisi kappaletta menetettiin sitten samantien viholliselle. Ja omat saavutukset oli niin kun jotakuinkin nollan luokkaa. Että ei siinä niin kun siitä tapahtumasta ei ole paljoa hurrattavaa kyllä sitten.

Lauri Haavisto: Kyllä. Että siinä tulee se sodan kova todellisuus sitten. Ja ehkäpä se mikä museossa toki otetaan aihe esille, mutta esimerkiksi tekniset ongelmathan riivas kaikkien maitten panssarivaunuja hyvin paljolti toisen maailmansodan aikana. Ja toki näissä Vickerseissä näkyi se äärimmäisen hyvin sitten muun muassa näistä talvisodan taistelun aikana.

Esa Muikku: Kyllä, joo. Ja tietysti ehkä hieman sama tilanne, eli tämä tulikaste, niin tämä toistu myöskin sitten jatkosodan aikana. Että jos ajatellaan taas siellä ensimmäistä kesän 1944 taistelua, missä rynnäkkötykkipataljoona osallistui Kuuterselän taisteluun, niin siellä kärsittiin myöskin suurimmat tappiot siinä yhdessä taistelussa. Että kyllä se tulikasteen merkitys on semmonen mitä ei voi niin kun

väheksyä millään tavalla, että siinä vähintäinkin ne väärät opit ja muut vastaavat karsiutui. Ja se on tietysti valitettava seikka, että näin on. Mutta sille ei niin kun oikein mitään voi.

Lauri Haavisto: Ja sinä olet selvittänyt myös tämän Sotamuseon panssarivaunun taustaa, mikä löytyy sieltä Sotamuseon Maneesin näyttelystä.

Esa Muikku: Joo. Se siellä oleva vaunu rekisteritunnukseltaan PS-1616, vanhalta tunnukseltaan R-651, niin se on näistä Suomeen tilatuista vaunuista kaiken kaikkiaan järjestyksessään kuudes. Eli tullut siinä ihan toimitusten alkuvaiheessa, ja sen valmistuslaatan mukaan se on valmistettu marraskuussa 1938. Ja tuli silloin sitten keväällä 1939 Suomeen. Palveli sitten kunniakkaasti tuonne vuoteen 1959 asti, jolloin poistettiin käytöstä viimeisten Vickersien lautassa, että niitä tippui tietysti matkan varrella pikkuhiljaa pois huonon kunnon ja käyttötarpeen vähenemisen myötä. Mutta tämä vaunu oli yksi niistä, jotka siinä viimeisessä erässä hylättiin.

Lauri Haavisto: Ja tässä tietysti Suomessa voidaan sanoa, että aika on siinä mielessä toimittu hyvin, että on paljon vaunuja kuitenkin saatu säästettyä museoiden kokoelmiin ja esille niin kun tämä Vickers yksilö esimerkiksi. Eli jotain on tehty myös museoalalla oikein Suomessa, että niitä on säilytetty.

Esa Muikku: Se pitää paikkansa. Ja siinä mielessä niin kun on hieno asia todeta, että suomalaisista panssarivaunuista, niin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, niin kaikista meillä on säilynyt mallikappaleet, että muutama vehje, semmonen koekappale (--) [29:06] vuonna 1936 ostettu Landsverk-panssariauto ja sitten yksi kotimainen tämmönen kuljetuspanssarivaunu BT43, niin ne on semmoset, jotka niin kun meidän kokoelmasta puuttui. Mutta muuten voidaan sanoa, että kaikkia meidän käytössä olevia vaunuja, niin on säästynyt vähintään yksi kappale. Ja sillä tavalla Panssarimuseo kykenee esittelemään niin kun aika lailla täydellisesti sen suomalaisten panssarivaunujen kirjon alusta loppuun asti. Ajatellaan loppuun asti sillä tavalla, että meillä on myöskin Leopard II on ollut museossa ihmisten nähtävissä ja vertailtavissa sitten siihen niin kun muihin vieressä oleviin vaunuihin, että mikä on nyt sitten saksalaisen panssarivaunun näkö ja kokoero verrattuna vieressä olevaan T72:een ja T55:een.

Lauri Haavisto: Kyllä. Ja tässä tulee myös se museon esineistön ja näyttelyitten tärkeys, että siinä pystyy ihminen ihan konkreettisesti näkemään miten on maailma muuttunut ja miten se on kehittynyt tässä vuosikymmenien kuluessa, että miten tämän ehkä voisi sanoa jopa teknistynyt erittäin paljon vaikkapa panssarivaunujen osalta.

Esa Muikku: Kyllä. Ja suunnittelufilosofia ja tämmöset monet asiat siinä tulee esille, joita se ihminen ei välttämättä ymmärrä, kun se katsoo, se vaan näkee, että tuo toinen vaunu tuossa vieressä on vähän pienempi, kun toi toinen. Mutta ennen ennen

kun hänelle kerrotaan tai hän lukee sen sieltä esittelytauluista, niin se, että toisessa vaunussa on vain kolmen hengen miehistö ja se T72:n miehistö ei siellä vaunun sisällä juurikaan kykene mihinkään liikkumaan, istuu vaan paikallaan. Mutta siellä Leopardissa on sentään vähän enemmän tilaa ja siellä on neljän hengen miehistö. Ja sen takia se on isompi. Ja tämmösiä asioita niin kun on siellä taustalla sitten mitä pyritään tietysti teknisessä mielessä kertomaan yleisölle.

Lauri Haavisto: Jos tästä siirrytään seuraavaan aiheeseen, että miten me kerromme panssarivaunuista ja niiden toiminnasta museoissa, mitä tässä jo sivuttiin. Niin jos ajatellaan, että Sotamuseolla, missä itse olen opastanut monta kertaa tätä Vickers-vaunua ja kertonut sen tarinaa ja talvisodan taisteluita ja näin, niin aika usein minulla jää kertomatta se miehistön kokemus. Mutta tämä toki voi olla omaa heikkouttani oppaana. Mutta tuleeko Esa Muikku Panssarimuseosta, tuleeko se panssarivaunun miehistön tarina esille riittävästi tai sopivasti? Vai kerrommeko ehkä enemmän museoissa sitä vaikkapa panssarivaunujen teknisestä puolesta?

Esa Muikku: Siitä teknisestä puolesta on tietysti paljon helpompi kertoa, koska se asia löytyy kirjoista ja sitä kautta on helppoa niin kun kirjoittaa museon opastauluja ja opasvihkosia. Ja siihen listata sitten sen ominaisuuksia painosta, moottoritehosta, tykin kaliiperista, laukausten määrästä ja muusta vastaavasta tämmöisestä. Mutta se miehistöjen tekemiset on tietysti hankalammin esiteltävissä, ja kaikissa vaunuissahan sitä ei voidakaan.

Että jos ajatellaan rauhan aikana käytössä olleita vaunuja, niin ne on siinä mielessä persoonattomia, että ne eivät ole sotasankareita niin kun joku Olof Laguksen rynnäkötykki tai Heinon Sotka tai joku muu tämmönen legendaarinen vaunu, niin niihin saadaan se tarina näihin sodanaikuisiin vaunuihin kyllä. Mutta senkin kertominen on kuitenkin jossain määrin haaste ja sitä pyritään tietysti sitten siellä museon näyttelyn seinillä kertomaan missä kerrotaan panssarijoukkojen taisteluista ja muusta vastaavasta. Ja kerrotaan, et nyt tuossa taistelussa sitten oli tämmönen ja tämmönen kalusto käytössä ja sitten ihminen näkee sen kaluston siinä kiertäessään sitä näyttelyhallia tai rinnettä, että jaa täällä tää nyt sitten olikin tämä kyseinen vaunu.

Lauri Haavisto: Kyllä. Miten, jos ajatellaan, että Panssarimuseossa ja niin kun Sotamuseo nyt taas kerron esimerkkinä, että meillä se Vickers-vaunu on ehjä niin kun teilläkin on suurin osa vaunuista ehjinä. Niin meillähän ei nää tai suurin osa yleisöstä ei nää sitä panssarivaunuja mitä monet tuhoutui tai vaurioitui pahasti, niin ainakin suurimmalta osilta ehkä yleisölle jää käsitys näistä museoista, että panssarivaunut selvisivät hyvinkin ehjinä sodasta.

Esa Muikku: Kyllä joo. Se on tietysti viholliselle menetetyt vaunut tai tuhoutuneet, niin niiden esitleminen ei ole ehkä ihan moraalisestikaan kauhean tietysti hyvä juttu. Mutta tätäkin on pyritty meillä Panssarimuseossa tuomaan esille sillä tavalla, että meillä on siellä yksi talvisodassa sotasaaliiksi saatu T26 vaunu, joka on siinä

asussaan, jossa se silloin on saatu, että siinä näkyy ne reiät, mitkä sen kylkeen on silloin taistelujen yhteydessä tullut. Ja sitten meillä on toinen vaunu siinä ulkona näytillä tämmönen Comet, joka on ollut ampumakentällä maalina ja sen kyljessä näkyy sitten näitä eri aseilla tehtyjä reikiä, josta sitten ihmiset voi niin kun miettiä. Mutta se antaa kyllä osin tietysti väärän käsityksen, koska sitä vaunua on reijitetty niin kun ammunnoissa. Että eihän yksikään vaunu tuhoudu, sillä tavalla, että siinä kyljessä on 200 reikää erinäköisillä aseilla tehtynä. Että kyllähän ne kuitenkin sitten taistelussa pyritään niin kun yhdellä maksimissaan ehkä kahdella laukauksella tuhoamaan eikä siihen tuhlata niin kun (amisuunia) (-) [34:25] ihan hirveitä määriä. Esimerkkinä siintä, että minkänäköinen vaikutus, sillä sitten on, kun siihen reikä tulee, niin ihmiset voi sitten vaan miettiä, että mitä siellä vaunun sisällä tapahtuu sen jälkeen, kun siihen se läpäisy kylkeen tulee, että sinne lentää sitä sirpaletta siitä ja se sitten siellä vaikuttaa elävään ja kuolleeseen materiaan siellä sisällä sitten.

Lauri Haavisto: Kyllä. Tästähän oikeastaan voitaisiinkin jatkaa, että jos mietitään, että nyt tiedämme aika hyvin, miten Suomessa kerrotaan tästä panssarivaunu sodankäynnistä. Mutta miten ulkomailla, miten on sinun näkemyksesi, että miten ulkomaalaisten museoiden, että mitä kertovat panssarivaunuista ja sitä. Niin eroaako se jollain tavalla siitä, miten me täällä Suomessa toimitaan?

Esa Muikku: Kyllä se varmaan eroaa. Ja se tässä on ehkä meidän etuna sitten se, että meidän panssarijoukot on ollut niin pienet ja niiden tarina voidaan niin kun suht kattavasti kertoa tämmösessä valtakunnallisessa keskusmuseossa niin kun Panssarimuseokin on, että sieltä saa sen joko käsityksen. Mutta jos mennään sitten vaikka nyt englantilaiseen tai saksalaiseen museoon ja kyseisillä mailla on ollut hirvittävä määrä panssaridivisioonia ja muita joukkoja, niin semmosen kokonaiskäsityksen saaminen siellä, että mitä on tapahtunut, niin se on huomattavasti vaikeampi. Siinä pitää lukea jo aika monta vitriinillistä tekstiä ennen, kun saa sen käsityksen.

Mutta meillä se on onneksi tai valitettavasti, niin kuitenkin sen kokonaiskuvan esittäminen on suht yksinkertaista johtuen tästä, että meillä on ollut vaan yksi panssaridivisioona, jossa oli yksi panssariprikaati, ja siellä reilu satakunta panssarivaunua, niin se on niin kun tämä suppeus tuo sen esittämisen helppouden sitten tavallaan siihen. Ja taistelujakin, joita meidän vaunuilla on käyty, niin tämä talvisodan yksi taistelu, ja sitten jatkosodan hyökkäysvaihe, ja sitten kesän 1944 torjuntataistelut ja vähän vielä Lapin sota, niin se tapahtumienkin määrä on niin kun huomattavasti rajatumpi, kun mitä se on tuolla Euroopan muilla sotatantereilla ollut.

Lauri Haavisto: Kyllä. Että meillä on pienen maan etu ehkä tässä suhteessa sitten.

Esa Muikku: Kyllä.

Lauri Haavisto: Fokus voi olla paljon rajatumpi. Hyvä. Tässä kohtaa olemme tulossa tänne podcastin loppupuolelle.

Haluan kiittää Esa Muikkua Panssarimuseolta tänne osallistumisesta. Ja haluan kaikki kuuntelijat toivottaa tervetulleeksi Sotamuseolle Suomenlinnan näyttelyyn ja ennen kaikkea tietenkin Panssarimuseolle Parolaan, Hattulasta löytyy moottoritien varrelta, tutustumaan näihin suomalaisen sotahistorian tapahtumiin ja esineistöön.

Joten kiitokset Esa.

Esa Muikku: Kiitos.

Lauri Haavisto: Ja tervetuloa käymään Panssarimuseossa ja Sotamuseossa.

[musiikkia]